

„Otthonuk” a Sziget

Kert, két szék, lóca zörgő avarral. Egy hajlott hátú, ügyefogyott férfi befőttesüvegbe álmodja a világ leghatalmasabb akváriumát, ficáncoló aranyhalakkal. A kerten túl nézők ülnek, karnyújtásnyira a faleveles világtól.

Az 1986-os év első bemutatója, *Dávid Storey: Otthon* című drámája, amely a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház Stúdió Színpadának előadásában, Gellért Péter rendezésében került színre. A szerző legnagyobb érdeme ebben a műben, hogy úgy ad a nézőknek maradandót, hogy közben majd két órán át szereplőivel lényegileg nem mondhat semmi különöset. Hisz az elmeógyógyintézetben lakó, jogaitól, szabadságától, értelmétől, oly érzelmeitől megfosztott öt ember egyhangú hétköznapijainak keresztmetszetében semmi olyan lényeges nem történhet, ami gazdag információval ajándékozna meg a nézőt. Erre a darabra mondják, hogy rétegműsor. Csak azokat érinti meg, akik fogékonyak az emberi méltóság, az emberi humanitás iránt, képesek együtt érezni olyan emberekkel, akiknél létkérdés lehet mondjuk egy szék birtoklása. A dráma megértéséhez szükség van némi útjelzőre. De aki birtokában van ennek: gazdag, értékes, színvonalas előadást láthatott.

A darab létjogosultságához visszanyúlnak a szálak a francia forradalomig. Konkrétan *Philippe Pinel* francia elmeorvosig, aki személyes élmény hatására (barátja megháborodása) fordította figyelmét az elmebajok felé. Nevezetes tette: a Konventtől engedélyt szerzett, hogy az elmebetegeket kiemelje a bűnözők közül, s ezzel merőben új szellemet honosított meg az elmeügy terén. Egy életen át küzdött azért az elvéért, hogy a sors számkivetettjeinek joguk, sőt igényük van az emberi életre, még akkor is, ha elkülönítésüket olykor a közvélemény, az általánosan elfogadott viselkedési sémáktól való eltérés kényszeríti. A darab szerint: a Szigetre. Ott, akár tetszik, akár nem, végül is egy közösséget kell alkotniuk, amely ugyanolyan emberi, mint a szigeten kívül élők, ha úgy tetszik, az épek társadalmáé. Tele rivalizálással, féltékenységgel, szerelemmel, dicsekvéssel, illúziókkal, vágyakkal. Emberi gyarlósággal. Ahol ugyanúgy van jelentősége a karácsonynak, egy látogatásnak, vagy akár egy emberi szónak, csak legfeljebb kevésbé szabályozhatók be az érzelmek. Ahol gyakorta megtörténhet olyan jelentéktelen eset, mint Harryval, a mélabús depressziós lakóval, kinél látszólag indok nélkül jönnek szemébe a könnyek, s kivel szemben Kathleenak, a Harryval kokettáló, cipőfűzőjétől is megfosztott sorstársnak csak egyetlen lehetősége van a vigasztalásra: felkínálnia kezét, az egyetlen, amije még van. „*Harry, meg akarod fogni a kezem?*” – hasít bele a nő ösztönös terápiája a fájdalomba, és amitől, mi nézők, magunkba nézhetünk. Vajon eszünkbe jut-e nekünk az ilyen spontán segítség, miközben nap, mint nap elmeügyünk embertársaink mellett?

S mi, a szigeten kívül élők, kik magunkon hordozzuk a közöny és közönyösség szinte már kényszerű viselkedését, hogyan szembesülünk ezzel a megnyilvánulással ott legbelül? Ahol nekünk, épeknek nincs semmi sérülésünk!

Elgondolkodtató, nehéz témájú, tanulságos darabot vállaltak fel a nyíregyházaik. A pszichológia területén járatos szakember számára is döbbenetes *Safranek Károly* azonosulása Harryval, a monomániás csendes örülltel, vagy *Korompai Vali* Marjoirevei, a mindenki felett törzslakóként anyáskodó, de helyzetét olykor reálisan átlátó, szeretetért könyörgő beteggel. *Szabó Tünde* hol ledöbbszentően józan, hol gyámolításra szoruló csecsemő. *Gados Béla* a lét egy öntudatban dimenzióját eleveníti fel, *Csikós Sándor* pedig kétségeket táplál bennünk a normalitás és abnormalitás határmezsgyéjének kérdésében.

Gellért Péter, a rendező, leteszi a voksát az íróra. Segítő szándékra és kötelességre hívja fel figyelmünket. és ezek azok a gondolatok, amelyek felhatalmazzák Gellért Pétert az ilyen nehéz, még mindig „tabu” témájú darabok felvállalására. S a stúdiószínpadok cél- és feladatrendszere összhangban van az ilyen kezdeményezésekkel: kiragadni – bármennyire is nem átlagos problémájú – de valós jelenségeket, mert attól, hogy nem beszélünk róla, azok

még vannak.

Kollárné Balla Anna.
Szabad Föld 1985